

Такриз

ба автореферати диссертатсияи доктории Гадоев Нурхон дар мавзӯи «Хусусиятҳои луғавию семантикӣ ва сохтории воҳидҳои фразеологӣ дар лаҳҷаҳои ҷанубии забони тоҷикӣ (минтақаи Кӯлоб)». -Ихтисос 10.02.01- Забони тоҷикӣ.- Душанбе, 2019.- 114 с.

Воҳидҳои фразеологӣ бо вижагиҳои луғавию маъноӣ ва сохтории худ дар забону муоширати соҳибони он мақоми махсус дорад. Аз ин лиҳоз омӯзиши фарогири он махсусан дар шеваҳои лаҳҷаҳо зарур аст. Зеро зиёду рӯзафзун будани захираи фразеологӣ забони тоҷикӣ, гуногунӣ ва қонуниятҳои фардии инкишофи он тақозо дорад, ки фразеология ҳамчун соҳаи махсуси забоншиносӣ ҳаматарафа таҳқиқ карда шавад. Омӯзиши воҳидҳои фразеологӣ лаҳҷа дар таълими соҳаҳои дигари забоншиносӣ, аз ҷумла лексикология, лаҳҷашиносӣ, услубшиносӣ ва грамматикаи лаҳҷаҳо мусоидат мекунад. Бинобар он мавзӯи мавриди тақризиро актуалӣ ва саривақтӣ ҳисобидан раво аст.

Шиносоӣ бо автореферат маълум сохт, ки он аз Муқаддима, 5 боб, Хулоса ва Феҳристи адабиёт иборат аст.

Муқаддимаи қор ҳамаи рӯкҳои диссертатсияи докториро фаро гирифтааст.

Нахустбоби диссертатсия **“Воҳидҳои фразеологӣ лаҳҷа ва хусусиятҳои он”** дар ҷаҳор фасл 4 фасл оид ба масоили назариявӣ, таърихи пажӯҳиши воҳидҳои фразеологӣ забони тоҷикӣ, вижагиҳои лаҳҷавӣ, доира ва дараҷаи истеъмоли онҳо, қорбасти вожаҳои таърихӣ ва иқтибосӣ дар онҳо маълумот медиҳад.

Боби дуюм **“Таснифоти воҳидҳои фразеологӣ аз рӯи маъно”** аз панҷ фасл иборат буда, дар он муҳаққиқ воҳидҳои фразеологиро аз нигоҳи мазмуну муҳтаво ба 4-навъ: 1. Идеомато (реҳтаи фразеологӣ): 2. Воҳидҳои фразеологӣ ғайриидеоматикӣ: 3. Вобастаҳои фразеологӣ: 4. Ифодаҳои фразеологӣ гурӯҳбандӣ карда, доир ба ҳар кадоми онҳо маълумот додааст.

Имконоту тобишҳои услубии воҳидҳои фразеологӣ вобаста ба қабатҳои луғавию семантикӣ, муродифию гунанокӣ, зидмаъноӣ, омонимӣ, сермаъноиашон мавзӯи омӯзиши **боби сеюмро** ташкил медиҳад. Оид ба масоили мазкур маводи тадқиқот аз лаҳҷаҳои минтақаи Кӯлоб, алалхусус дар ғӯйишҳои мардуми Шӯрообод, Рог, Тагнов, Даштиҷум, Мӯминобод, Ховалинг, Сарихосор, Ёҳсу, Саричашма, Давлатобод, Доғистон ва ғ. ғирдоварӣ ва таҳлил гардидаанд.

Воҳидҳои фразеологӣи соматикӣ, зоонимӣ, фитонимӣ низ алоҳида дар **боби 4-ум** аз назар гузаронида шудаанд. Муаллиф бар он аст, ки дар лаҳҷаҳои ҷанубии забони тоҷикӣ, аз ҷумла дар ғӯйиши мардуми минтақаи Кӯлоб, таъбирҳои дучор намудан мумкин аст, ки ба ғурӯҳҳои ҷудоғонаи луғавӣ иртибот дошта, ба соҳаҳои гуногуни рӯзгор дахл доранд. Дар ин боб воҳидҳои луғавӣи ифодагари номи аъзои бадани инсон, ки дар таркиби ибораҳои фразеологӣ омада, дар ифодаи образнок ва пуробуранги ғуфтор мавқеи муҳим доранд, мавриди муҳокима қарор гирифтанд.

Боби 5. Воҳидҳои фразеологӣи ташбеҳӣ номгузорӣ шуда, дар он ҷанбаҳои бадеии воҳидҳои фразеологӣи лаҳҷаи мавриди таҳқиқ баррасӣ гардидааст. Дар боби алоҳида тадқиқ шудани масъаларо муаллиф асоснок қарданӣ шуда, таъкид менамояд, ки воҳидҳои фразеологӣи ташбеҳӣ як қисми қалони захираи фразеологӣи забони адабии муосири тоҷикро ташкил медиҳад. Онҳо “дар асоси ташбеҳҳои озод сохта шуда, барои возеҳу равшантар инъикос намудани воқеаву ҳодисаҳои ҳаёти воқеӣ баъзан ягон хусусияти ашё бо ашёи дигар муқоиса қарда мешавад”(с. 42).

Интишороти нишондода муаллиф мазмун ва муҳтавои асосии диссертатсияро ифода менамоянд ва мувофиқи талаботи ҚОА Ҷумҳурии Тоҷикистон омода шудаанд.

Феҳристи адабиёти иқтибосшуда 21 то буда, тибқи талаботи тадқиқоти диссертатсионӣ омода шудааст.

Хулосаи тадқиқот дар 8 банд натиҷагирӣ шудааст, ки онро бештар кардан мумкин буд.

Умуман, диссертатсияи доктории Гадоев Нурхон кори баанҷомрасида, пурмухтаво, дорои навгониҳои илмист. Аммо дар диссертатсия баробари муваффақиятҳо баъзе норасоӣҳо низ мавҷуданд, аз чула:

1. Ҳангоми таҳлили тадқиқоти олимони дигар хронлогияи онҳо ба эътибор гирифта нашудааст.

2. Хулосаи фаслҳову бобҳо ба назар нарасиданд.

3. Ҷумлаҳои таҳрирталаб зиёданд. Мас. "... ин гурӯҳбандӣ ба фикри мо он қадар суфта набуда, қисмати дуҷуми ин таснифот баҳсталаб аст"(с 16). Гурӯҳбандӣ суфтаву носуфта намешавад. Ҳамчунин ниг. сах. 17, 22, 26 ва ғ.

4. Ғалатҳои имлоӣ ва техникӣ ба назар мерасанд(сах. 5, 12, 16, 18, 22, 24 ва ғ.).

Вале норасоӣҳои мазкур арзиши тадқиқотро кам намеkunанд ва метавон гуфт, ки диссертатсияи мавриди тақриз ҷавобгӯи талаботи КОА ҚТ, соҳиби он Гадоев Нурхон сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.02.01- забони тоҷикӣ мебошад.

Муқарриз: Шокиров Туғрал Сирочович,
доктори илми филология, профессори
кафедраи забони тоҷикии Донишгоҳи
давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон,
Суроға: 735700, ш. Хучанд
Телефон: (+992) 918 63 99 65
shokirov1953@mail.ru

Имзои д. и. ф. Т. С. Шокировро тасдиқ менамоем.

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси ДДХБСТ

Саидов П.А.

